

ועדת הבחירות המרכזית
לכנסת ה-19

القاضي اليكيم روبينشتين
رئيس لجنة الانتخابات المركزية للكنيست ال-19

השופט אליקים רובינשטיין
יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-19

ירושלים, כ"ה בטבת תשע"ג

7 בינואר 2013

החלטה בעניין הופעת אמנים בתשדירי תעמולת בחירות
(במועדים שנקבעו בחוק) בטלוויזיה וברדיו

דקע

א. סעיף 8 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), תשי"ט-1959 קובע כלהלן:

"לא תהא תעמולת בחירות מלווה תכניות בידור, לרבות הופעות של אמנים, נגינה, זמרה, הצגת סרטים ונשיאת לפידים; לא תהא תעמולת בחירות קשורה במתן מתנות, ופרט למסיבות בכתיים פרטיים לא תהא קשורה בהגשת מאכלים או משקאות משכרים. האיסור על הצגת סרטים לא יחול על שידור תעמולת בחירות בטלוויזיה לפי סעיף 15א."

ב. ביום 4.1.13 פנתה רשימת הליכוד-ישראל ביתנו בהנהגת בנימין נתניהו לראשות הממשלה, המתמודדת בבחירות לכנסת ה-19, בבקשה למתן החלטה מקדמית בשאלה "האם מותר לרשימות המועמדים לשתף אמנים בתשדירי תעמולת הבחירות ברדיו או בטלוויזיה המשודרים לפי סעיף 15 ו-15א לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), תשי"ט-1959".

ג. המבקשת טוענת, כי "החוק אינו אוסר לשתף אמנים בתשדירי תעמולת הבחירות במתכונת של הנחיית התשדיר או בהצגת קטעי קישור ואף בהגשת התעמולה בדרך הומוריסטית ומבדחת. שיתופם של אמנים במתכונת זו בתשדירי הבחירות, אינו בא בגדר הביטוי 'תוכניות בידור', שעל פי החוק, אסור שתלווה תעמולת בחירות". לתמיכה בעמדתה מפנה המבקשת לחוות דעתו של יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-11, השופט כץ, בעניין "הכללת כדרנים ואומנים בתשדירי תעמולה

בטלויזיה", שתפורט להלן. מוסיפה המבקשת וטוענת, כי "בתשדירי הבחירות ששודרו במערכות הבחירות הקודמות שותפו אמנים בתשדירי תעמולת הבחירות ששודרו בטלויזיה".

ד. הדברים נבדקו איפוא, ולהלן חוות דעתי.

הכרעה

ה. סעיף 8 לחוק דרכי תעמולה אוסר על תעמולת בחירות המלווה תכניות כידור. בהחלטתי מיום 3.1.13 בתב"כ 11/19, 13/19 קפ"נ רשימת הליכוד-ישראל ביתנו ציינתי כי "תכליתו של הסעיף ברורה, מתוך הנחה כי הדברים המנויים בו הם בחינת טובת הנאה לנהנים ממתנות, מסעודות או מהופעות אמנים". באותו עניין קבעתי, כי הופעתה של זמרת בכנס השקת מסע הבחירות של המבקשת כאן היא הפרה של האיסור הקבוע בסעיף 8 לחוק דרכי תעמולה.

ואולם, השאלה הנוכחית שבפני שונה היא. השאלה היא האם שילובם של אמנים במסגרת תשדירי הבחירות – המשודרים על פי חוק דרכי תעמולה – בא בגדר האיסור הקבוע בסעיף 8. כאמור, הסוגיה נדונה זה מכבר, לפני קרוב לשלושה עשורים, בחוות דעתו של השופט ג' כך במערכת הבחירות לכנסת ה-11.

ו. בחוות דעתו ציין השופט כך, כי האיסור הקבוע בסעיף 8 "חל על כל אסיפת בחירות או על כל חוג בית, בהם מתנהלת מצד אחד תעמולת בחירות, ובנוסף לכך מוגשת לקהל תכנית כידור, כגון הופעת אמנים, נגינה, זימרה, הצגת סרטים, תצוגות אופנה וכיוצ"ב" (הדגשה הוספה).

ז. עוד נאמר על ידי השופט כך, כי "לעומת זאת אין האיסור חל לדעתי על אירוע המהווה כל כולו תעמולת בחירות, אלא שתלק מהתעמולה מוגש בצורה מבדרת, אפילו אם דבר זה נעשה ע"י אמנים. בתשדירי תעמולת הבחירות המוקרנים בימים אלה, מוגש אמנם חלק מהתעמולה בצורה מבדרת, אך האמנים הנוגעים בדבר מנסים להגיש לציבור, כל אחד בדרכו שלו, מסר פוליטי ברור ואין לראות בדבריהם משום תכנית כידור או הופעת אמנים, המתלוות אל תעמולת הבחירות. זהו למעשה חלק אינטגרלי מן התעמולה עצמה, הבא להשלים את דברי התעמולה האחרים המוגשים בסגנון רציני יותר" (הדגשה במקור).

ח. הוסיף השופט כך וציין, כי לדעתו ניתן להגיע למסקנה דומה גם בדרך אחרת. לעמדתו, הצגת סרטים המוזכרת בסעיף 8 אסורה רק כאשר היא מהווה "תכנית בידור", משמע האיסור חל רק על סרטים המהווים בידור ולא על סרטי תעמולה מותרים, לפי סעיף 15א לחוק דרכי תעמולה.

ט. בחוות דעת נוספת, בעניין "הוראה בדבר השימוש בקסטות וידיאו כתעמולת בחירות", ציין השופט כך כי "הסעיף [סעיף 8 – א"ר] אוסר ליווי תעמולת בחירות בתכניות בידור, לרבות הצגת סרטים; משמע רק סרט, שניתן לכנותו כ'בידור' נתפס על ידי הסעיף ... מאידך אין האיסור חל על סרטי תעמולה, היינו סרטים המכילים נאום או ראיון או חומר דוקומנטארי זה או אחר, הבא להצביע על הישגי המפלגה או מועמדיה".

י. בחוות דעתו בעניין "סרטון תעמולה שנועד להקרנה בבתי קולנוע" ציין יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-16 ולראשות הממשלה, השופט (כתארו אז) מ' חשין, כי "בבקשנו אחר תכלית החוק דומה עליי כי עיקר בו הוא שאין מערבים תעמולה בבידור, שזו לעצמה וזה לעצמו. על דרך המשל נאמר, כי תעמולה ובידור היו כשמן וכמים שאינם מתערבבים ביניהם". הוסיף השופט חשין וציין, כי "בעוד אשר אסור ללוות תעמולת בחירות סרטי בידור, אין בחוק כל איסור ללוות תעמולה בסרטי תעמולה".

יא. אם כן, השופט כך (ועל פני הדברים גם השופט חשין) הבחין בין הופעה של אמנים הנלווית – כחלק נפרד ועצמאי – לאירוע שהוא תעמולת בחירות, לבין שילובם של אמנים – כחלק אינטגרלי – מתשדירי תעמולת הבחירות. כעולה מהחלטת השופט כך, בעוד הראשונה אסורה על פי החוק, הנה השנייה אינה באה בגדר האיסור הקבוע בחוק.

יב. הבחנה זו, בכל הכבוד, מקובלת גם עלי. סעיף 8 לחוק דרכי תעמולה אוסר ללוות תעמולת בחירות בהופעת אמנים. הוא אינו אוסר על אמנים להשתלב, כחלק אינטגרלי, בתשדירי תעמולת בחירות המשודרים לפי הסעיפים הנזכרים בחוק הבחירות, מטעם רשימה מסוימת. סבורני, כי אין ניתן לקרוא את סעיף 8 ככולל איסור על אמנים ליטול חלק בתשדירי תעמולה. אמנם, לדידי, המועמדים עצמם הם שצריכים להציג את שבחיהם, וזו היא תעמולת בחירות במיטבה; ואולם, גם בחירה אחרת של

המועמדים, להפיץ את מסריהם באמצעות אמנים, אינה אסורה על פי הדין. אוסיף: בשעה שנחקק חוק הבחירות (דרכי תעמולה), תשי"ט-1959 (להצעת החוק (הצעת חוק מטעם חברי הכנסת) – הצעות חוק תשי"ט, 419 – לא נתלו דברי הסבר), היתה הכוונה ככל הנראה למנוע תופעה מוכרת מאותן שנים, לפני למעלה מיובל, הזכורה לי מילדותי הרחוקה, שהציבור בא לאסיפות בחירות (טלויזיה טרם נולדה בארצנו) לא רק כדי לשמוע את המנהיג הפוליטי אלא כדי ליהנות מן האמנים שבעקבותיו, ולעתים גבר השני על הראשון. כיום נשתנו פני חבל, ואין צורך להכביר מלים, ועל כן בעוד האיסור על מכונן, קשה לקרוא לתוכו יותר ממה שיש בו, מכל מקום כשעסקינן בתעמולת הבחירות ה"סטטוטורית".

יג. ודוק: משמעות הדברים אינה כי כל הופעה של אמן במסגרת תשדירי הבחירות בטלויזיה וברדיו – מותרת היא. על האמן להשתלב – כחלק אינטגרלי – מתשדיר הבחירות. כך, למשל, שירה של זמר או זמרת, ממבחר שיריהם, שאינה קשורה למסר המועבר בתשדיר – באה, על פני הדברים, בגדר האיסור הקבוע בסעיף 8 לחוק דרכי תעמולה. מנגד, הגשתו של תשדיר תעמולה אינטגרלי של המפלגה על ידי אמן אינה באה להשקפתי בגדר אותו איסור. המבחן הוא תוכני, קרי, האם אותו מסר יכול היה להיקרא – ולוא גם בפחות "אמנותיות" – על-ידי מועמד מן הרשימה או פלוני מן היישוב. ככל שהתשובה חיובית, "הנופך האמנותי" אינו פוסל.

יד. ואם ישאל השואל היאך עולים הדברים עם החלטתי הנזכרת בעניין קפל, הנה באותו עניין דובר בהופעה של זמרת, אשר התלוותה לאירוע שלגביו נקבע שהוא תעמולת בחירות, וההופעה לא היתה קשורה במהותה לחלק הפוליטי של הכנס, ושני אלה היו בבחינת שני עולמות שונים – פוליטי ואמנותי, "שמן ומים" בלשונו של השופט חשין, שאינם יכולים, על פי סעיף 8 לחוק דרכי תעמולה, לדור בכפיפה אחת. שיריה של הזמרת היו שירים מרפרטואר אמנותי (גם אם אחד מהם הוגש והוצג בציבור כדבר שבח). לעומת זאת, חוות הדעת הנוכחית עוסקת, כאמור, בסוג אחר של מקרים, בהם ביצוע האמן הוא חלק אינטגרלי מתשדיר הבחירות. ברות זו ניתן להניח, כי אם הזמרת שהופיעה בכנס השקת מסע הבחירות של המבקשת הייתה נושאת אך דברים פוליטיים, ולא משמיעה ממיטב שיריה, הדבר לא היה אסור על פי סעיף 8; והמבחן הוא איפוא תוכני. איני רואה איפוא מקום לשנות מהחלטתו של השופט בן משכבר הימים.

כללם של דברים

טו. שילובם של אמנים כחלק אינטגרלי מתשדירי הבחירות המשודרים בטלוויזיה וברדיו מטעם רשימות המועמדים, כלומר "שבחי הרשימה בהגשת אמן", אינו בא בגדר האיסור הקבוע בסעיף 8 לחוק דרכי תעמולה. מובן, כי החלטה זו אינה נדרשת להיבטים נוספים של הסוגיה, לרבות היבטים ערכיים, ועניינה אך בשאלה המשפטית שנסקרה מעלה.

ניתנה היום, כ"ה בטבת התשע"ג (7.1.13).

אליקים רובינשטיין
 שופט בית המשפט העליון
 יושב ראש ועדת הבחירות
 המרכזית לכנסת ה-19